

OŠ Pivka, Prečna 3, Pivka

Turistični spominek mojega kraja



Sodelujoči učenci:

Anže Kovač

Matevž Sušelj

Tiana Hor

Izabela Temkova

Larissa Pirnat

Maja Dekleva

Lana Urbančič

Eva Penko

Mentorica: Mariza Golle

Pivka, 2018/2019

Vsebina	
Povzetek	3
Uvod	4
TURISTIČNI SPOMINEK	5
SPOMINKARSTVO	6
Vrste in tipi spominkov	7
Prodaja spominkov	9
Veliko turističnih spominkov iz znanja slovenskih rokodelcev	12
DOMAČA OBRT IN ROKODELSTVO	12
Domača obrt	13
Izobraževanje	14
Propadanje	14
KAKO ROKODELSTVO IN DOMAČO OBRT RAZUMEMO DANES	14
SPOMINKI IN KIČ	16
KIČ	16
PREPOZNAVNOSTI KIČA	16
VRSTE KIČA	16
ZAKLJUČEK: KAJ DA IZDELKU (UMETNOSTNO) VREDNOST?	17
NAŠI PREDLOGI ZA SPOMINEK DOMAČEGA KRAJA	18
LITERATURA IN VIRI	20

Povzetek

Turizem in turistični spominek sta besedi, ki se uporabljata vse pogosteje. Turizem postaja vedno bolj pomembna gospodarska dejavnost. Ljudje potujemo v tuje kraje in obiskujemo domače.

Turizem ni le obiskovanje muzejev, galerij, naravnih znamenitosti, to je tudi ali včasih predvsem uživanje ob dobri lokalni hrani. Prehranske lokalne izdelke lahko ponudimo tudi kot spomin na določen kraj in čas našega oddiha, izleta, potovanja. V nalogi smo poiskali domače proizvajalce hrane in se z njimi dogovorili, da lahko za potrebe našega raziskovanja uporabimo njihove izdelke. Oblikovali smo etiketo, ki bi jo kot skupen in prepoznaven znak izvora nosili ti domači lokalni izdelki.

Naša naloga je le prvi korak k razmisleku o skupni ponudbi pod enotnim imenom. Vedeti moramo, da je naloga delo učencev in da bi za resno in dokončno uresničitev ideje potrebovali še dodatno strokovno pomoč glede izdelave celostne grafične podobe in trženja izdelkov.

Ključne besede: turizem, turistični spominek, lokalni prehranski izdelki

Uvod

V naši raziskovalni nalogi smo se osredotočili na iskanje idej, kaj naj bi sploh bil spominek iz naših krajev in kakšen naj bi bil. Vprašanje, kaj bi si najraje ogledali na turistični tržnici in kaj vzeli domov, smo zastavili najprej sami sebi. Kaj hitro smo se ustavili pri pokušini domače hrane. Tako je bil izbran naš turistični spominek.

Zadali smo si nalogo, da bomo oblikovali skupno etiketo za domače izdelke.

Poiskali smo domače proizvajalce hrane, ki so bili pripravljeni sodelovati z nami.

Ko je govora o hrani, ki je poleg tega še okusna, so ure in minute kratke. Idej o predstavitvi hrane na tržnici nam ni manjkalo.



TURISTIČNI SPOMINEK



Turizem so potovanja in izleti, predvsem pa njihove vsebine. S turizmom ljudje odkrivamo »nove svetove«, širimo svoja spoznanja in se osebno bogatimo, na potovanjih odkrivamo posebnosti naravnega okolja in ustvarjalnost vsakdanjosti in praznikov posameznih dežel, krajev ... Na osnovi teh izkušenj postajamo bogatejši, na kraje nas vežejo spomini.

Turizem je v preteklih letih doživel skokovito rast. V današnjem svetu postaja ena izmed vodilnih gospodarskih panog, kar še posebno velja za dežele v razvoju. V poplavi turističnih destinacij se porajajo nove in nove turistične ponudbe, ki poskušajo ustreči željam sodobnih turistov.

Za sodobnega turista 21. stoletja je značilno, da:

- ne obiskuje zgolj naravnih lepot in turističnih atrakcij, ki jih je zgradil človek,
- je v stiski s časom,
- ima relativno dovolj denarja
- je željan novih znanj,
- je vedno bolj zahteven,
- išče skrite (»neodkrite«) koticke in adrenalinska doživetja.

Vedno bolj pomembno postaja spoštovanje kulturnih raznolikosti in navad, kulturne in naravne dediščine, zdravega in odprtega okolja; vse to je edinstven vir spoznavanja dežele in njenih ljudi (Povzeto po: Turistični spominek).

S turizmom je nedvomno povezana tudi hrana. Dejstvo je, da mora turist med potovanjem jesti in piti. Hrana je postala eden od pomembnih virov dohodka turističnih destinacij in tudi orodje za reklamiranje turističnih destinacij. Večja kupna moč potrošnikov in turistov spodbuja k večjemu povpraševanju po lokalni hrani, lokalnih specialitetah in lokalnih prehranjevalnih navadah (Jovanović, 2016).

SPOMINKARSTVO

Spominkarstvo je dejavnost načrtovanja, izdelovanja in na drugi strani tudi zbiranja spominkov. Dejavnost ima torej svoje ustvarjalne, zaposlitvene, ekonomske in tudi izobraževalne učinke in pomene.

Predmete in izdelke, ki nastajajo v okviru spominkarske dejavnosti, imenujemo spominki. V Sloveniji se pogosto uporablja še izraz turistični spominek, ki pa je neprimeren, saj ozko označuje le opredmetenje spominkov na turizem. Tudi v tujini se uporablja izraz spominki – souvenirs.



Spominek je torej vsak predmet, izdelek ali spoznanje, ki nam predstavlja posebnosti naravnega okolja in ustvarjalne različnosti vsakdanjikov in praznikov prebivalcev dežel ter tudi posebnosti, ki nam jih ponujajo v muzejih, naravnih parkih, turističnih centrih itd.

Vse te predmete, izdelke, drobne pozornosti in (ali) darila poneseemo v svoja domača, primarna kulturna okolja, kjer nam pomenijo nova spoznanja o deželah in okoljih, ki smo jih obiskali, spominjajo nas na prijetna doživetja in utrjujejo nova spoznanja ali pa nam celo omogočajo nova odkritja na področju prehranjevanja, oblačenja, skrbi za lastno zdravje ali oblikovanja kakovostnega bivalnega okolja.

Prizadevanja za ustrezno spominkarsko ponudbo segajo v same začetke turizma na Slovenskem. Tako so npr. na Bledu že v 1. polovici 19. stoletja prodajali turistom grafiko z motivom panorame Bleda, podobno je bilo tudi v Rogaški Slatini, kjer so turistom (letoviščarjem) ponudili poleg grafičnih upodobitev tudi kozarce z motivi iz Rogaške Slatine (povzeto po: Turistični spominki).

Proti koncu 19. stoletja so se kot najbolj množični spominkarski izdelek uveljavile razglednice, kasneje še najrazličnejše publikacije (knjige, vodniki) o posameznih krajih in pokrajinah ter prve karte za izlete v gore. Značke in razni spominski obeski se začnejo pojavljati zlasti v obdobju med obema vojnoma, vendar v razmeroma skromnem obsegu. Po 2. svetovni vojni na spominkarskem področju ni večjega napredka, razen prizadevanj na področju slovenskih in regionalnih maskot v razpoznavnih oblačilnih videzih ali narodnih kostumih (povzeto po: Turistični spominki).

Spominki predstavljajo identiteto določene dežele in njenih prebivalcev (povzeto po: Turistični spominek).

Vrste in tipi spominkov

Razpoznavni znak Slovenije so narodni simboli in uradni turistični znak »I feel Slovenia«, ki ga upodabljajo na različnih uporabnih predmetih: na majicah, kapah, nahrbtnikih, pisalih, dežnikih ...



Knjiga – najbolj trajen spominek:

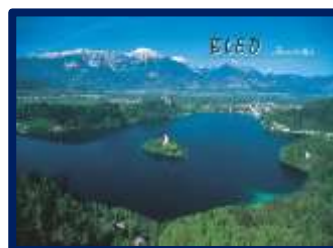
- monografije
- turistični vodniki
- kartografski material
- DVD-predstavitve ...

Posebna odlika naših knjižnih izdaj sta vrhunsko grafično oblikovanje in tisk.

Npr. Slovenija v presežnikih, revija Adrie Airways ...



Razglednice



Uporabni predmeti z razsežnostjo dediščine:

- izdelki številnih rokodelskih panog (lončarstvo, čipkarstvo, vezenje, lecionarstvo, kovaštvo, suhorobarstvo ...)
- tradicija steklarstva, nadgrajena s sodobnim oblikovanjem (O. Kogoj, Rogaška)
- pipe



Oprema za dom:

- pohištvo
- blazine
- svetilke



Porcelain Catbriyur

Umetniški izdelki:

- slike
- grafike
- kipi

Replike predmetov iz muzejskih zbirk, običajno izdelane na rokodelski način



Figurice, lutke s podobo posameznih poklicev, bivalnih okolij

Humorni predmeti – duhovite in stilizirane podobe, maskote

Pomanjšana Slovenija:

- model pletne
- model lojtrskega voza, koša
- modeli arheoloških najdb
- zvončki



Nina Zelenko

Pripovedi, legende, junaki:

- kralj Matjaž
- čarovnice s Slivnice
- Bergmandeljč
- Kekec



Kralj Matjaž sporoča

Hrana in pijača:

- vina
- sokovi
- potica
- krofi
- suhomesnati izdelki
- sir



Za vsako bolezen rož'ca raste:

- zdravilna zelišča, naravni čaji
- začimbe
- med in medeni izdelki

Kozmetični izdelki

Oblačila

Športna oprema:

- Elan
- Porenta (nahrbtniki)
- Alpina (športni čevlji)



Glasbeni inštrumenti in glasbena ustvarjalnost:

- harmonike
- trstenke (panova piščal)
- lončeni bas (gudalo)
- dela in poustvarjalna umetnost pevcev in glasbenikov



Igre za prosti čas:

- igralne karte (tarok s podobami Slovenije)
- družabne igre
- volk (vrteča kocka)

Prodaja spominkov

Spominke lahko ponujamo oz. prodajamo:

- v specializiranih prodajalnah v bližini turističnih zanimivosti,
- v turističnoinformacijskih centrih,
- v pisarnah turističnih društev,
- v nakupovalnih središčih,

- na prevoznih sredstvih,
- na sejmih in tržnicah,
- v obrtniških delavnicah, kjer nastajajo.

Spominki pomenijo popestritev ponudbe posameznih obrtnikov, rokodelskih delavnic, še posebej, če je izdelava le-teh atraktivna in kot taka del turističnih aktivnosti. Ponekod lahko turisti sodelujejo pri izdelavi oz. nastajanju spominkov. Posamezni ponudniki oz. izvajalci turističnih storitev spominke uvrščajo v celostno podobo in promocijo (npr. dobrodošlica v hotelih) (povzeto po: Turistični spominek).



Veliko turističnih spominkov iz znanja slovenskih rokodelcev



Franc Grom

(naslovnica knjige *Mojstrovine Slovenije* avtorja dr. Janeza Bogataja, za katero so med več kot tristo umetiškimi deli izbrali pirh Franca Groma)

V današnjem globaliziranem svetu postajajo zanimivi izdelki, ki se naslanjajo na dediščino. To je moč zaslediti v izdelavi, materialu in uporabi izdelkov. Veliko izdelovalcev pa išče na osnovi dediščine svoje nove poti oblikovanja. Tako nastane združitev sporočil dediščine in sodobnega oblikovanja, ki jih v Sloveniji označimo za domačo in umetnostno obrt (Bogataj, 1999).

DOMAČA OBRT IN ROKODELSTVO



Charlemont: Kmet lončari (*Domača obrt na Kranjskem*, 1891)

Domača obrt je pojem, ki se je izoblikoval proti koncu 19. stoletja. Bila je znana kot postransko kmetovo delo. Največkrat je bila povezana z osnovno dejavnostjo kmetije ter je ponujala dodatno delo prebivalcem. V današnjem času pa je domača obrt bolj znana kot izdelovanje izdelkov, ki služijo za osebno porabo ali prodajo.



Ihanski slamnikarji leta 1903

Z domačo obrtjo so se naši predniki ukvarjali že ob naselitvi. V grobovih naših slovanskih prednikov je bilo najdenih veliko lončarskih in kovaških izdelkov, ostankov platna ... V večini primerov so bili ti izdelki namenjeni lastni uporabi, vendar pa so bili včasih uporabljeni tudi za trgovanje in plačevanje.

V srednjem veku se je iz prej naštetih dejavnosti začela počasi razvijati prava obrt in obrtne panoge. Vse to je bilo povezano z razvojem mest in trgov. Okoli 14. stoletja so se začeli oblikovati cehi. Ti so služili povezovanju obrtnikov posameznih strok, pomembni pa so bili tudi, ker so nadzirali kakovost izdelkov, strokovnost obrtnikov ... Med pomembne obrti, s katerimi so se ukvarjali naši predniki, štejemo suhorobarstvo, ki se je razvijalo v Ribnici in njeni okolici. Že proti koncu 15. stoletja so suhorobarji dobili pravico do prodaje svojih izdelkov. Domača obrt je pomenila za večino prebivalstva preživetje. Zaradi velikega razmaha so se posamezne obrti oprijele tudi celih področji – sitarstvo v Stražišču

...

Kriza domače obrti se je pojavila med letoma 1859 in 1883 zaradi močne industrializacije, novih trgovskih obratov, izdelkov iz tujine ... Začela se je tudi opuščati tradicionalna noša, ki so jo zamenjala moderna oblačila. Vseh vrst davkov je bila domača obrt rešena leta 1931 z jugoslovanskim obrtnim zakonom. Tako so lahko obrtniki tudi svobodno prodajali svoje izdelke.

Izobraževanje



Pletarska šola v Radovljici leta 1908

Izobraževanje je bilo zelo pomembno za razvoj domače obrti pri nas. Njegovega pomena so se zavedali že v 18. stoletju, pravi razvoj pa je doživelo proti koncu 19. stoletja. Na področju čipkarstva je bil leta 1876 ustanovljen tečaj v Idriji, a je že kmalu zaradi protireklame, ki je odvrčala ljudi od tečaja, nehal delovati. Vendar je bila v Idriji še isto leto ustanovljena prva čipkarska šola, ki je bila sprejeta z velikim navdušenjem in kmalu so se šole razširile tudi po drugih mestih. Državno obrtno šolo v Ljubljani so ustanovili leta 1888. Sprva je bila razdeljena na dva dela: na šolo za lesno industrijo in šolo za umetno vezenje in šivanje čipk.

Propadanje

Propadanje in zamiranje domačih obrti se je hitro povečevalo po koncu druge svetovne vojne. Vzrokov je bilo več, eden najbolj bistvenih pa so bile davčne ugodnosti, v katere domače obrti niso bile vključene. Zavedanje pomena domače obrti je spodbudilo ustanovitev Državnega prodajnega zavoda za domačo in umetno obrt, ki je skrbel za ohranjanje in pospeševanje domače obrti. Leta 1969 je bila ustanovljena Zveza obrtnih združenj Slovenije, ki skupaj z različnimi odbori ocenjuje in pregleduje izdelke. Kljub vsemu pa so se vse do danes ohranile skoraj vse poznane obrti (povzeto po: Domača obrt).

KAKO ROKODELSTVO IN DOMAČO OBRT RAZUMEMO DANES

Pojem rokodelstvo je sopomenka za domačo obrt; danes se pojem spet uporablja za obrtne dejavnosti, ki izvirajo iz dediščine.

Domača in umetna (danes umetnostna) obrt je ponovitev dediščine rokodelstva, raznovrstna sodobna unikatna in maloserijska dejavnost, vrsta gospodarske

dejavnosti, ki jo nosilci opravljajo sami, v družini ali s sodelovanjem v svojem bivalnem okolju ali posebnih delovnih prostorih.

Domača dejavnost/delavnost je gospodarska dejavnost na podeželju, pri kateri si kmet ali kdo drug sam s svojo družino izdelava potrebne predmete in opremo. To ni delo za plačilo, kar naj bi veljalo za domačo obrt.

Obrt predstavlja izdelovalno, predelovalno ali storitveno gospodarsko dejavnost, ki jo sestavljajo obrtne panoge, katerih nosilci so strokovno usposobljeni posamezniki (mojstri) s pomočniki in vajenci. Delo je ročno, s sodobnimi orodji in stroji (Povzeto po: Spominki).

rokodelstvo SLO art & craft SVE NI JA



SPOMINKI IN KIČ

Med spominki v domačem in tujem okolju neizbežno naletimo na izdelke, ki jih z vso lahkoto opredelimo kot kič.

KIČ

Izraz Kitch je nastal v drugi polovici 19. stoletja med münchenskimi trgovci z umetninami. Prvotno je pomenil hitro narejena dela po okusu malomeščanske publike (tj. nemeščanov, ki so prišli živeti v mesto in so želeli biti kot pravi meščani, predvsem navzven). Pri nas uporabljamo poleg izraza kič tudi izraz plaža, pomeni pa izdelke iz umetnostnega področja, ki so brez umetniške vrednosti.



PREPOZNAVNOSTI KIČA

Kič prepoznamo po naslednjih lastnostih: po serijski industrijski izdelavi, po tem, da je blago vir dobička, po tem, da je nadomestek za umetnostno kulturo, po pomanjkanju umetnosti, bleščečem videzu cenениh izdelkov, odsotnosti kvalitete (boj pomembna je kvantiteta izdelka).

Za potrebe trga se razvije tudi ročna proizvodnja kiča, ki pa je vedno tudi serijska in šablonska. Kič ne zahteva aktivnega sodelovanja posameznika/izdelovalca ali občinstva/gledalca/kupca, kičasti izdelki so narejeni za široko občinstvo z osvojenimi vzorci sentimentalnih motivov (iz nacionalne zgodovine, religiozne, lovske ...).



VRSTE KIČA

VULGARNI KIČ: neuko oblikovane oblike, žive kričeče barve, vsesplošna razumljivost, videz dragocenih materialov, spreminja se motivika (npr. verski, ljubezenski, lovski, narodni ... motivi), ki nimajo z resničnostjo nič skupnega, jo idealizirajo, (kapitalistični) dobiček.

SKRITI KIČ: prikazovanje lažne podobe sveta (socializem) – v duhu socialističnih idej se prikazujejo uspešni in zadovoljni ljudje.

Kič ni enako kot neokusen ali drugače v tem smislu slab izdelek. Kič je torej vsako dejanje na področju umetnosti (npr. rokodelske, obrtniške), kjer prevlada izključno kak neumetnostni vidik (npr. komercialni, manipulacijski).

Resnična, rokodelska umetnost v svoji bistveni funkciji spoznava svet, ga ustvarja za nas, v njej posameznik aktivno sodeluje s svojim kritičnim mišljenjem in aktivno zavestjo. Če zahteva umetnost aktivno sodelovanje in je njena funkcija v specifičnem spoznavanju sveta, potem kič, ki stopi na mesto umetnosti, posameznike pasivizira in ustvarja lažno podobo sveta. Kič predvsem ustvarja množico nesamostojnih in nekritičnih posameznikov. Kič z mehanizmi sodobne komercialne propagande (marketinga), s prodajo in ugajanjem (resnično) ustvarjalno umetnost bolj ali manj odriva v ozadje (povzeto po: Spominki).



ZAKLJUČEK: KAJ DA IZDELKU (UMETNOSTNO) VREDNOST?

Izdelku dajo (umetnostno) vrednost naslednje značilnosti: ročno delo, ki je dolgotrajnejši postopek, naravni materiali, zahtevnost dela (potrpežljivost, estetika, dolgotrajnost), izvirnost, drugačnost, enkratnost, upoštevanje lokalnih posebnosti in izhajanje iz njih, izhajanje iz posameznika, iz sebe, ne pa sledenje potrebam množice (drugo je izdelek za trg, za preživetje/eksistenco, ki ga je potrebno ločiti od kvalitetnih/umetnostnih), odsev realnosti, nesentimentalnost, črpanje iz tradicije, vendar tudi prilagajanje sodobnosti – človeku in njegovim potrebam, uporabnost predmeta/izdelka (povzeto po: Spominki).



NAŠI PREDLOGI ZA SPOMINEK DOMAČEGA KRAJA

Po razmisleku, kaj si želimo v nekem kraju kupiti in vzeti domov kot spomin ali darilo, smo kaj hitro ugotovili, da je to hrana.

Najprej smo na spletu iskali informacije o slovenski hrani. Na spletni strani I feel Slovenia smo pod poglavjem Gastronomija našli precej zanimivih iztočnic za naše iskanje. Nato smo se lotili terenskega dela. Poiskali smo domače proizvajalce hrane, ki bi bili pripravljene sodelovati z nami. Zadali smo si še naslednji načrt: izdelati skupno etiketo za izdelke našega kraja, oblikovati enotno embalažo zanje in jo kot idejo predstaviti na turistični tržnici.

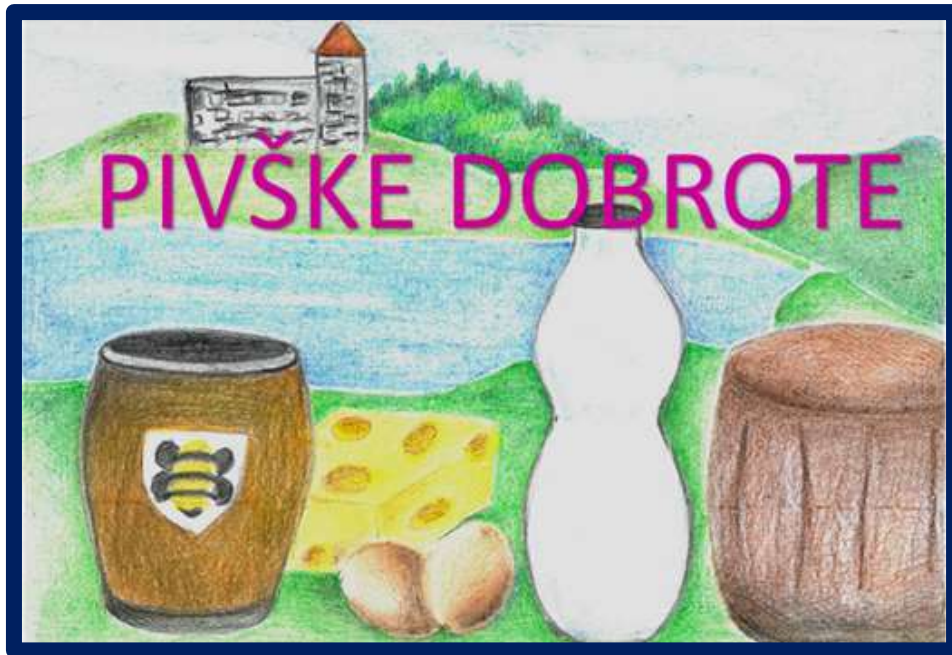
Za sodelovanje smo pridobili naslednje izdelovalce iz naše okolice in kraja:

- Družina Kovač – družinska dejavnost pridobivanja medu, izdelki so za domačo porabo in prodajo,
- Družina Brotoš – domača pridelava mleka, mleko je v prodaji Ljubljanskih mlekarn,
- Družina Urbančič – domača pridelava kokošjih in račjih jajc,
- Družina Česnik – izdelava suhomesnih izdelkov za lastno uporabo,
- Kmetija Jernucljevi – sir, mlečni izdelki (Petelinje),
- Štefetova kmetija – mleko in mlečni izdelki (Petelinje),
- Pekarna Brioš Zagorje – pekovski in slaščičarski izdelki.

Etiketa

Na etiketi so predstavljeni domači izdelki lokalnih kmetov. V ozadju je narava, ki obdaja Pivško kotlino. Modrina predstavlja presihajoča jezera, na vrhu hriba Sv. Trojica pa stoji cerkvica.

Napis na etiketi: Pivške dobrote



Predstavitev na turistični tržnici:

SLASTNI KOTIČEK OŠ PIVKA

- Predstavimo domače prehranske izdelke.
- Pripravimo jedi iz domačih izdelkov in jih ponudimo.

LITERATURA IN VIRI

Bogataj, J. 1999. Mojstrovine Slovenije: srečanja s sodobnimi rokodelci. Ljubljana: Rokus.

Bogataj, J. 2002. Rokodelski zakladi Slovenije. Ljubljana: Kmečki glas.

Bogataj, J. 2005. Ustvarjalna Slovenija: mojstrovine na stičišču evropskih Alp, Mediterana in Panonske nižine. Ljubljana: Darila Rokus.

Člani Mreže rokodelcev Srca Slovenije. Dostopno na spletni strani: <http://www.srce-slovenije.si/index.php?i=2681> (28. 1. 2019).

Dejavnosti domače in umetnostne obrti. Dosegljivo na spletnem naslovu: http://www.rokodelstvo.si/duo/ocenjevanje_izdelkov/dejavnosti_domace_in_umetnostne_obrti.aspx (Dosegljivo 28. 1. 2019).

Djordjević, J. 2005. Sociološka percepcija kiča v modi: diplomsko delo. Ljubljana. Dostopno na spletnem naslovu: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Djordjevic-Jasna.PDF> (28. 1. 2019).

Domača obrt. Dosegljivo na spletnem naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Doma%C4%8Da_obrt (28. 1. 2019).

Gastronomija. Dosegljivo na spletnem naslovu: <https://www.slovenia.info/sl/dozivetja/kulinarika> (28. 1. 2019).

Jovanović, B. 2016. Kulinarični turizem in značilnosti sodobnega gurmana: diplomsko delo. Ljubljana. Dostopno na spletnem naslovu: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/jovanovic-bozidar.PDF> (28. 1. 2019).

Spominki. Ministrstvo za šolstvo in šport. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Gradiva_ESS/CVZU/partnerstva/CVZU_137PARTNERSTVA_PRJH_Gradivo_spominki_2.pdf (28. 1. 2019).

Turistični spominek. Dostopno na spletnem naslovu: https://studentski.net/gradivo/vis_scv_git_tdk_sno_turisticni_spominek_01 (28. 1. 2019).

Turistični spominki. Izdelki domačih in umetnostnih obrti. Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Gradiva_ESS/CVZU/partnerstva/CVZU_13PARTNERSTVA_ZIKC_Turisticni.pdf (28. 1. 2019).

Slikovno gradivo: splet in fotografije učencev OŠ Pivka.